

Arbetslösheten Belgien

EN ARBETSLÖSHET som der andra halvåret 1948 allt starkare framträdde i Belgien hade sin kulmination hittills strax före årsskiftet, då antalet arbetslösa översteg 300.000. Denna siffra måste ses mot bakgrunden av vissa tillfälliga omständigheter. Dels är arbetsmarknaden svagast mitt i vintern; i januari 1947 och 1948 fanns omkring 135.000 arbetslösa, trots att några månader förut och efteråt praktiskt taget full sysselsättning ansågs råda. Dels fick omkring 40.000 belgier som normalt arbetar i andra Frankrike arbetslöshetsunderstöd, då de strejkade på

grund av sina efter belgiska förhållanden alltför låga löner. I mitten av februari 1949 hade siffran sjunkit till omkring 250.000. Även denna siffra är emellertid hög. Närmast till hands ligger det att jämföra den med antalet socialförsäkrade, dvs. det antal personer som har laglig rätt till arbetslöshetshjälp vid behov — detta antal är nära två miljoner. Det bör emellertid påpekas att omkring 60.000 personer på grund av platsbyte, omställning osv. är arbetslösa även vid s. k. full sysselsättning. Tar man hänsyn till detta och till den normala försämringen i läget under vintermånaderna, kan den "extraordinära" arbetslösheten antas omfatta 100.000—120.000 personer.

Jämförelser med tiden före andra världskriget är inte lämpliga, främst därför att det antal personer som hade laglig rätt till understöd och alltså vid arbetslöshet redovisades på samma sätt som nu var vida mindre; strax före kriget var detta antal blott en miljon, alltså endast hälften av motsvarande antal enligt gällande lagstiftning. Detta förklarar att de officiella siffrorna på arbetslösa för krisåren 1933—1935 var endast något över 200.000, medan det verkliga antalet arbetslösa ostridigt översteg 350.000. Under de utpräglade åren av högkonjunktur 1936—1938 var siffran på arbetslösa i genomsnitt 150.000. Endast under ett par år efter kriget har i realiteten full sysselsättning förelegat, med ett genomsnittligt antal arbetslösa på ungefär 70.000.

Arbetslösheten framträder inte generellt. Inom den väldiga metallindustrin är produktionen i full gång. Delar av textilindustrin jämte en rad andra mindre omfattande industrier, såsom glas- och diamanthandelsindustrin, är emellertid hårt drabbade. Det kan inte påstås att krisen genomgående gäller exportindustrierna — desto mindre som praktiskt taget alla belgiska industrier av någon betydelse arbetar för export —, men vissa lyxbetonade och på export särskilt inriktade industrigrupper är relativt svårt träffade.

Varpå beror arbetslösheten — eller rättare sagt varför har det korta skedet av full sysselsättning följts av relativt stor brist på arbete? Vissa allmänna förutsättningar kan anges utan att man därmed kommer en lösning avsevärt närmare: de länder som önskar importera har ont om dollar och belgiska franc, avsättningen på den in-

hemiska marknaden försvåras av att de särskilda behov som knappheten och förödelsen under kriget framkallat nu i huvudsak är tillgodosedda. Mera partipolitiskt färgade förklaringsord förekommer. Kommunisterna ordar om produktionens felaktiga inriktning och Belgiens insnärjande i Västerås ekonomiska system genom Marshallplanen samt kräver en socialiseringsaktion i stor stil; bland liberalerna påstås stundom att de höga skatterna hämmar näringslivet och att detta, trots den relativa friheten, i alltför hög grad dirigeras från statens sida. Talar man med belgiska politiker och studerar man de stora arbetslöshetsdebatterna i kammaren förra veckan — som alltid tillgängliga i officiellt tryck efter en dag — blir dock intrycket att motsättningarna mellan de demokratiska partierna är tämligen begränsade och konkreta. Den liberala oppositionens målsman, van Glabbeke — förutvarande inrikesminister och ledare av de liberala fackföreningarna — anklagar regeringen för att alltför sent ha uppfattat lägets allvar, för inställandet av de offentliga arbeten som före 1948 tjänade som en säkerhetsventil, även om de blott sysselsatte bortåt 10.000 arbetare, för att vid handelsförhandlingar icke tillräckligt ha hävdat Belgiens intressen. Regeringen — Spaak, de Groot, Trochet — tillbakavisar vissa skildringar av arbetslösheten som överdrivna, förnekar kritikens riktighet eller söker reducera dess betydelse, betonar sin iver att skrida till effektiva motåtgärder. Att i de specialfrågor det här gäller söka uttrycka en bestämd personlig uppfattning vore för en utlänning absurd.

Det viktiga är att erinra om att regeringen annonserat ett krisprogram som i sina huvuddrag har stöd även från liberalt håll. Sex miljarder franc upplånade medel och 2,5 miljarder erhållna enligt Marshallplanen skall användas till offentliga arbeten av skilda slag, vägar, hus och hamnar i

första rummet. Över en fjärdedel av beloppet avses för husbyggnad, varvid i huvudsak enskilda organisationer skall vara verksamma under regeringens kontroll. Bland annat skall över 20.000 enfamiljshus uppföras i denna ordning. Genom den direkta minskning av arbetslösheten som sålunda kommer till stånd och den stimulans till annan produktion som härav blir en följd beräknas en stor del av den extraordinära arbetslösheten bli bemästrad.

En rad andra faktorer som till viss del är beroende av statsledningens politik räknar man också på såsom hjälpmedel vid krisens övervinnande. Under våren och sommaren kan såsom alltid en av årstidens betingad förbättring väntas inträda. Handelsförbindelserna med vissa områden — särskilt England och Bizonien — bör enligt slutna överenskommelser öka exporten inom den närmaste tiden. Vid tillämpning och avslutande av handelsavtal kan de mest utsatta industriernas intressen tillgodoses; i samband därmed förutses möjligheten av ett licenssystem som i viss mån ökar den statliga dirigeringen. En del arbetare kan bli placerade i England och Holland. Inom några industrier har krisen redan lett till prissänkningar, och detta förhållande antas skola påverka avsättningen, och särskilt exporten, i gynnsam riktning.

Arbetslöshetsunderstöden uppgår för närvarande i genomsnitt till omkring 50 procent av löneinkomsten. Alla fackföreningar, socialistiska, katolska och liberala, har begärt en höjning till 60 procent. Regeringen kommer med säkerhet att i viss utsträckning godta detta krav. I samband därmed förutses någon skärpning av villkoren för erhållande av understöd; allmänt antas att enligt gällande bestämmelser några tiotusental får understöd utan trängande behov. Även denna reform väntas medverka till en förbättring av läget.

Belgierna har emellertid klart för sig att deras öde, intimare än kanske något annat västeuropeiskt folks, är knutet vid utvecklingen ute i världen. Ett land som är det mest industrialiserade i världen och som exporterar 40 procent av sin industriproduktion kan inte lockas av ekonomisk självushållning. Om Marshallplanen lyckas och i dess tecken den västeuropeiska ekonomin förbättras på samarbetets och enighetens grundval, är Belgiens framtida välbefinnande säkrat. Om så inte sker blir Belgien — industri- och exportlandet framför andra — hårt drabbat. Därför är de belgiska ledarna, oberoende av partifärg, nationellt och internationellt anhängare av en socialt färgad liberalism.

Herbert Tingsten